

فهرست مطالب

بخش اول: در ادب و سیاست

- ۹ ۱. صیاد سایه‌ها
- ۴۷ ۲. عَلم و ریشه‌های انقلاب در ایران
- ۷۱ ۳. به یاد پیر جوانمرگمان: در سوگ گلشیری
- ۸۱ ۴. در سوگ فرزانه‌ای فرهیخته: روحانی
- ۸۹ ۵. مدخلی بر داستان تاریخ و تاریخ داستان
- ۱۱۷ ۶. شرط اول «ایرانی» بودن، «جهانی» بودن است
- ۱۳۱ ۷. روشنفکران و پدیده جمهوری اسلامی: گفتگو با حسین مَهری
- ۱۴۱ ۸. سنت و تجدد و فراتجدد در بستر ایرانیت: گفتگو با شرق

بخش دوم: هویدا و منتقدانش

- ۱۵۳ ۹. «معمای میلانی!» نوشته دکتر مصطفی رحیمی
- ۱۶۷ ۱۰. «نامه‌ای به یک دوست»
- ۱۷۵ ۱۱. «معمای هویدا» و معمای دگردیسی میلانی! نوشته بهروز امین
- ۱۹۵ ۱۲. خاکستری تاریخ
- ۲۱۳ ۱۳. معمایی به نام هویدا، نوشته دکتر اکبر اعتماد
- ۲۳۳ ۱۴. معمایی به نام بررسی کتاب
- ۲۴۵ ۱۵. سخنی با شرکت‌کنندگان میز گرد معمای هویدا در دانشگاه شیراز

بخش سوم: نقد کتاب

- ۲۵۱ ۱۶. شریعتی و ناکجاآباد
- ۲۷۷ ۱۷. پیدایش رمان فارسی
- ۲۹۱ ۱۸. بوف کور و غرب
- ۲۹۷ ۱۹. نگاهی تازه به مسأله روی کار آمدن رضاشاه
- ۳۰۹ ۲۰. کورش لاشائی و تجربه انقلاب

پیشگفتار

صیاد سایه‌ها مجموعه‌ای است از مقاله‌ها و مصاحبه‌هایی که در چند سال اخیر در مجلات و روزنامه‌های مختلف به چاپ رسانده‌ام. عنوان کتاب برگرفته از یکی از مقاله‌های این مجموعه دربارهٔ ابراهیم گلستان است. محور مشترک این نوشته‌ها و گفت‌وگوها چند و چون رویارویی جامعه ما با مسألهٔ تجدد است.

بخش اول شامل مقالاتی است که همه پیرامون چند و چون مسألهٔ تجدد در ایران به قلم آمده‌اند. گاه آثار نویسندگانی چون ابراهیم گلستان مد نظر بود و زمانی می‌خواستیم ریشه‌های انقلاب اسلامی را - که به گمانم تلاشی در برچیدن بساط تجدد بود - در یادداشت‌های روزانه غلم سراغ کنم. چند مصاحبه هم که محور فکری آنها دوباره همان مسألهٔ تجدد است نیز در این بخش آمده.

بخش دوم مربوط به نقدهایی است که تاکنون بر کتاب معمای هویدا نوشته شده. گرچه آن کتاب نوعی زندگی‌نامه بود، اما معضل اصلی‌ای که هویدا و یارانش درصدد حلش بودند چیزی جز مسألهٔ تجدد نبود. او در واقع روایتی از تجددخواهی را تجسم می‌بخشید که می‌خواست از راه تبعیت کامل از شاه، ایران را از ورطهٔ عقب‌ماندگی وارهاوند. گمان داشت که نوسازی اقتصادی، زیر نگیں شاه بالمآل راه را برای تجدد در همه زمینه‌ها هموار خواهد کرد. بر این کتاب نقدهای فراوانی نوشته شد. از این میان تنها به سه نقد پاسخ دادم. می‌خواستیم از این راه به سه نحلهٔ

تفکر مختلف جامعه پاسخی داده باشم. «خاکستری تاریخ» به ایرادات کسانی پاسخ می‌گوید که چپ‌منظرانند و از همین زاویه کتاب را بررسی‌ده‌اند. «نامه‌ای به یک دوست» تلاشی است در پاسخ به کسانی که از موضعی دمکراتیک بر کتاب خُرده و ایراد گرفته‌اند. از بد روزگار اندکی پس از چاپ این نوشته، دوست گرانقدرم دکتر مصطفی رحیمی که نقدش را پاسخ می‌گفتم درگذشت.

بالاخره «معمایی به نام بررسی کتاب» پاسخ به آن دسته از سیاستمدارانی است که از موضع دفاع از سلطنت و به قصد برگرفتن دستاوردهای خویش در آن دوران، کتاب را مورد نقد قرار دادند. در هر سه مورد برای اینکه خوانندگان بهتر بتوانند صحت و سقم ادعاهای مرا بفهمند، اصل نقد مورد بحث را نیز بلافاصله پیش از نوشته خود به چاپ رساندم. چاپ این نقدها با اجازه مدیران مجلاتی صورت گرفت که اصل نقد در آن به چاپ رسیده بود.

بخش سوم از چند نقد کتاب تشکیل شده. مقاله «کوروش لاشائی و تجربه انقلاب» پیشتر جایی به چاپ نرسیده بود. در هیچ‌کدام از نوشته‌هایی که پیشتر چاپ شده بودند تغییری جز اصلاح خطاهای چاپی وارد نکردم.

باید از آقای دکتر جلال متینی، مدیر فاضل و ایران دوست مجله *ایران‌شناسی* به دو دلیل متفاوت تشکر کنم. از سویی، از آنجا که پیشتر این نوشته‌ها پیشتر در مجله *ایران‌شناسی* چاپ شده بود، لاجرم از نکته‌سنجی‌ها و ریزبینی‌های ایشان و دقت به راستی ستودنی‌شان نه‌تنها آموخته که بهره‌ها جسته‌ام.

دیگر اینکه چاپ این مقالات در این مجموعه با اجازه ایشان صورت گرفت.

کار چاپ کتاب بدون شوق شورانگیز فرهنگی آقای بیژن خلیلی، ناشر محترم شرکت کتاب در لوس آنجلس شدنی نبود.

عباس میلانی

گروه علوم سیاسی دانشگاه استنفورد

و مرکز تحقیقاتی هوور

۲۵ فوریه ۲۰۰۴